ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
Казахский национальный педагогический университет имени Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical University

PUBLISHED SINCE 1944

2 (396)

MARCH – APRIL 2022

ALMATY, NAS RK

Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы «ҚР ҰҒА Хабаршысы» ғылыми журналының Web of Science-тің жаңаланған нұсқасы Emerging Sources Citation Index-те индекстелуге қабылданғанын хабарлайды. Бұл индекстелу барысында Clarivate Analytics компаниясы журналды одан әрі the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index және the Arts & Humanities Citation Index-ке қабылдау мәселесін қарастыруда. Web of Science зерттеушілер, авторлар, баспашылар мен мекемелерге контент тереңдігі мен сапасын ұсынады. ҚР ҰҒА Хабаршысының Emerging Sources Citation Index-ке енуі біздің қоғамдастық үшін ең өзекті және беделді мультидисциплинарлы контентке адалдығымызды білдіреді.

НАН РК сообщает, что научный журнал «Вестник НАН РК» был принят для индексирования в Emerging Sources CitationIndex, обновленной версии Web of Science. Содержание в этом индексировании находится в стадии рассмотрения компанией Clarivate Analytics для дальнейшего принятия журнала в the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index и the Arts & Humanities Citation Index. Web of Science предлагает качество и глубину контента для исследователей, авторов, издателей и учреждений. Включение Вестника НАН РК в Emerging Sources Citation Index демонстрирует нашу приверженность к наиболее актуальному и влиятельному мультидисциплинарному контенту для нашего сообщества.

NAS RK is pleased to announce that Bulletin of NAS RK scientific journal has been accepted for indexing in the Emerging Sources Citation Index, a new edition of Web of Science. Content in this index is under consideration by Clarivate Analytics to be accepted in the Science Citation Index Expanded, the Social Sciences Citation Index, and the Arts & Humanities Citation Index. The quality and depth of content Web of Science offers to researchers, authors, publishers, and institutions sets it apart from other research databases. The inclusion of Bulletin of NAS RK in the Emerging Sources Citation Index demonstrates our dedication to providing the most relevant and influential multidiscipline content to our community.

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **H = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **H = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **H = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **H = 4**

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **H=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **H = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **H = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **H = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **H = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **H =2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **H = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.).
Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген
№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.
Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*
Мерзімділігі: жылына 6 рет.
Тиражы: 300 дана.
Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2022

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Канcеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **H = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **H = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **H = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **H = 4**

ЛУКЬЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **H = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **H = 4**

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **H = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **H=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **H = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **H=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **H = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы). Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан **№ 16895-Ж,** выданное 12.02.2018 г.
Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*
Периодичность: 6 раз в год.
Тираж: 300 экземпляров.
Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2022

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY;

ABYLKASYMOVA Alma Yessimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3.**

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.
ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print).
Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of
a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж,** issued on 12.02.2018.
Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*
Periodicity: 6 times a year.
Circulation: 300 copies.
Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19
http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2022

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2, Number 396 (2022), 129-147
https://doi.org/10.32014/2022.2518-1467.276

UDC 373.6

Г.С. Махарова

Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Алматы, Казахстан
E-mail: *maharova727@gmail.com*

"КЕЙС" ӘДІСІ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН ДАМЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аннотация. Мақалада болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін көптілді білім беру жағдайында даярлауда ағылшын тілін "кейс" әдісі арқылы оқытудың ерекшеліктері қарастырылады. Кейс әдісін қолдануды ғылыми тұрғыда әртүрлі сала бойынша зерттеген ғалымдармен зерттеушілердің тәжірибелік тұжырымдамалары және көзқарастары сипатталады.

Қоғамда бәсекеге қабілетті, құзыретті педагог мамандарды даярлау және мәдениетаралық қарым-қатынасты дамыту қажеттілігі – білім берудің принциптері мен әдістерін анықтай келе, оқытудың жаңашыл және белсенді әдістерін қолдануды талап етеді. Тілдік емес жоғары педагогикалық оқу орындарында шетел тілін оқыту, әсіресе болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін көптілді білім беру негізінде даярлау – қоғам сұранысынан туындаған қажеттілік. Дегенмен, елімізде көптілді білім беруге қажетті жағдайлар жасалынып, білім беру мекемелеріне қоғам мен мемлекет тарапынан әртүрлі деңгейде қолдаулар көрсетілгеніне қарамастан, алыс, шалғай аудандарда ағылшын тілі пәнінен, әсіресе бастауыш сынып мұғалімдерінің жеткіліксіздігі, күтілген нәтижені қамтамасыз ете алмай келеді.

Бұл зерттеудің мақсаты – болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің лингводидактикалық әлеуетін ағылшын тілінде дамытуда әдістемелік тұрғыдан кейс әдісін қолданудың оңтайлы және тиімді жолдарын анықтауды көздейді. Қолданбалы зерттеулердің нәтижелері шет тілін

кейс әдісі арқылы оқыту – болашақ мамандарды даярлауда тиімді интерактивті әдістердің бірі екенін дәлелдейді.

Заманауи оқытудың ең танымал интерактивті әдістерінің бірі ретінде кейс әдісі нақты білім мен дағдыларды дамыту үшін ғана қолданылмайды, сонымен қатар студенттердің аналитикалық ойлау қабілетін, интеллектуалдық және шығармашылық әлеуетін арттыру мақсатында оқытудың дәстүрлі әдіс-тәсілдеріне қарағанда тиімді болып саналады. Кейс технологияларын тіл оқыту процесінде қолдану – студенттерді пікірталасқа белсенді қатысуға және коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастыруға, теориялық білімдерін тәжірибемен ұштастыруға және тәжірибеден теориялық тұжырым шығаруға, нақты мәселені шешуде екіұштылықты көруге баулиды.

Түйін сөздер: кейс әдісі, оқу процесі, жағдаяттық талдау, мәселе шешу, шешім қабылдау, сыни тұрғыда ойлау.

Г.С. Махарова

Казахский Национальный Педагогический университет имени. Абая, Алматы, Казахстан.
E-mail: *maharova727@gmail.com*

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПО КЕЙС МЕТОДУ

Аннотация. В статье рассматриваются особенности обучения английскому языку по «кейс методу» в подготовке будущих учителей начальных классов в условиях полиязычного образования. Описаны практические концепции и взгляды исследователей, изучавших применение кейс-метода в самых разных научных областях.

Необходимость подготовки конкурентоспособных, компетентных педагогов и развития межкультурной коммуникации в обществе требует использования инновационных и активных методов обучения, определяющих принципы и методы преподавания. Обучение иностранному языку в неязыковых вузах, в том числе подготовка будущих учителей начальных классов на основе полиязычного образования является потребностью общества. Однако, несмотря на создание в стране необходимых условий для полиязычного образования и различный уровень общественной и государственной поддержки образовательных учреждений, нехватка учителей английского языка,

особенно учителей начальных классов в отдаленных районах страны, не достигает ожидаемых результатов.

Целью данного исследования является выявление наиболее оптимальных и эффективных способов использования кейс-метода в развитии лингводидактического потенциала будущих учителей начальных классов по английскому языку. Результаты прикладных исследований доказывают, что кейс-ориентированное обучение иностранному языку является одним из наиболее эффективных интерактивных методов в развитии лингводидактического потенциала в подготовке будущих специалистов. Являясь одним из наиболее популярных интерактивных методов современного обучения, кейс-метод используется не только для развития конкретных знаний и умений, но и более эффективен, чем традиционные методы обучения, для повышения аналитического мышления, интеллектуального и творческого потенциала студентов. Использование кейс-технологий в процессе изучения языка – мотивирует студентов к активному участию в дискуссиях и формированию коммуникативных компетенций, к совмещению теоретических знаний с практикой и к теоретическим выводам из опыта, к видению неоднозначности в решении реальной проблемы.

Ключевые слова: кейс-метод, учебный процесс, ситуационный анализ, решение проблем, принятие решений, критическое мышление.

G.S. Makharova

Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan.
E-mail: *maharova727@gmail.com*

FEATURES OF DEVELOPING LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BY THE CASE METHOD

Abstract. The article discusses the features of teaching English by the “case study” in the training of future primary school teachers in the context of multilingual education. The practical concepts and views of researchers who have studied the application of the case method in various scientific fields are described.

The need to train competitive, multilingual teachers in society and the development of intercultural communication requires the use of innovative and active teaching methods that determine the principles and methods of

education. It is obvious that the teaching of foreign languages in non-linguistic higher educational institutions, including the training of future primary school teachers on the basis of multilingual education, is a necessity of society. However, despite the creation of the necessary conditions for multilingual education in the country and the various levels of public and state support for educational institutions, the shortage of English teachers, especially primary school teachers in remote areas of the country does not achieve the expected results.

The purpose of this study is to identify the most optimal and effective ways of using the "case study" method in developing future primary school teachers' linguodidactic potential in English. The results of applied research prove that case-oriented foreign language teaching is one of the most effective interactive methods in the development of linguodidactic potential in the training of future specialists.

Being one of the most popular interactive methods of contemporary teaching in higher education, the "case method", unlike traditional language teaching methods is aimed not only at developing specific knowledge and skills, but also at improving students' analytical thinking, intellectual and creative potential. The use of case technologies for the purpose of teaching a foreign language – encourages students to actively participate in the discussion and develop communicative competencies, to combine theoretical knowledge with practice and draw theoretical conclusions from experience, to see the ambiguity in solving a particular problem.

Key words: case study method, educational process, situational analysis, problem solving, decision-making, critical thinking.

Кіріспе. Бүгінгі таңда білім беру жүйелеріне жеке тұлғаларды саяси, экономикалық және әлеуметтік қарым-қатынастарға белсенді қатысуға даярлау жауапкершілігі артылуда. Бұл тұрғыда белгілі бір қарым-қатынас деңгейіне қол жеткізу үшін негізгі қажеттіліктердің бірі, қоғам мен заманның талабы – шетел тілін меңгеру болып табылады. Әсіресе, lingua-franca ретінде қабылданған ағылшын тілі – халықаралық қатынасты қамтамасыз етудегі шетел тілдерінің алдыңғы қатарында екені белгілі. Ағылшын тілін оқытуда болашақ маманның тілдік іскерліктерімен, дағдыларын (тыңдап-түсіну, сөйлеу, оқылым мен жазылым) талаптарға сай дамыту, жеке тұлғалардың кәсіби жетістіктерге (халықаралық платформаларда жобалар жасау, ақпарат көздерін тиімді қолдану, деректер жинау, кәсіби деңгейде қарым қатынас жасау) жетуінде маңызды рөл атқарады. Ағылшын тілін меңгермей жаһандық өмірдің белсенді тұлғасы болу мүмкін емес болғандықтан, ағылшын тілі тек жай

ғана үйреніп қоятын шетел тілі емес, сонымен қатар әрбір кәсіби білікті маман меңгеруге, білуге тиісті маңызды тіл (Wolff, 2003).

'Кейс' әдісі ('case' – іс, жағдай, оқиға, мәселе, 'study' – оқу, зерттеу, қарастыру) белгілі бір жағдайды топтық талқылауға, мәселені шешу барысында нақты шарттарды ұсынуға, оңтайлы шешім қабылдауға және таңдау жасау дағдыларын қалыптастыруға негізделген белсенді оқыту әдісі. Кейс әдісі алғаш рет XX ғасырдың басында АҚШ-тың Харвард университетінің бизнес мектебінде менеджмент пәнін оқыту мақсатында енгізілді. «Кейс стади» терминін алғаш профессор Морис. А. Коупленд студенттермен нақты жағдаяттарды талдап, талқылауда қолданғаны белгілі. Сондықтан бұл оқыту әдісін таратуда жетекші рөл Гарвардқа тиесілі. Дәл сол оқу орнында студенттерге бизнес пәндерін оқытуға арналған алғашқы кейстер әзірленген. Қазіргі таңда танымал екі "Case-Study" классикалық мектеп бар: Гарвард (америкалық) және Манчестер (еуропалық). Гарвард мектебі аясындағы әдістің мақсаты - тек бір ғана шынайы шешімді іздеуге үйрету болса, Манчестер мектебі мәселені шешудің көп нұсқалылығын болжайды. АҚШ және Еуропа елдерінде "кейс-стади" әдісі көптеген жылдар бойы әлеуметтік - экономикалық, заң ғылымдарын меңгертудегі тиімді әдістердің бірі саналды, ал қазіргі таңда тек жоғары оқу орындарында ғана емес, сонымен қатар әртүрлі сала қызметкерлерінің біліктілігі мен іскерліктерін арттыруда, жалпы білім беру ұйымдарында кеңінен қолданылуда (Сурмина, 2002).

Кейс әдісі – нақты жағдаяттарды сипаттау, баяндау арқылы жүзеге асатын оқыту техникасы. Студенттердің меңгерген теориялық білімін кәсіби тәжірибеде қолдануға баулиды. Нақты жағдайларды талдап, мәселенің мәнін түсініп, ықтимал шешімдерді ұсынуға және ең тиімдісін таңдауға үйретеді. Аталмыш әдіске арналған зерттеулерде негізінен экономикалық бағыттағы білім беру бағдарламалары бойынша студенттерді даярлау процесіндегі кейсті жүзеге асыру ерекшеліктері қарастырылған. Осы тұрғыда кейс әдісін талдаумен әзірлеуге және оны енгізуге елеулі үлес қосқан зерттеушілер: Г.А. Брянский, Р.К. Бирншейн, Ю.Ю. Екатеринославский, Ю.Д. Красовский, Н.И. Быкова, О.В. Козлова, В.Я. Платов, Д.А. Поспелов, О.А. Овсянников, А.И. Наумов, А.П. Панфилова, Н.Н. Пискунова, М.Л. Разу, В.С. Рапопорт, И.М. Сыроежин, Л.Б. Барнс, К.Р. Кристенсен, Э.Дж. Хансен Ю.П. Сурмин, А.М. Долгоруков және т.б.

Бірқатар ғалымдар: Ю.П. Сурмин, В.И. Лобода, К. Меер, О.А. Овсянников,А.В.Сидоренкожәнет.б.кейсәдісінуниверситетстуденттерін даярлау процесіне енгізу мәселесін қарастырған. Ғалымдардың көзқарасы тұрғысынан кейс әдісіне "ересектердің кәсіби іс-әрекеттерін

үйретуге арналған мақсатты педагогикалық технология"деген анықтама берілген. Кейс әдісіне қатысты мәселелерді теориялық тұрғыдан зерттеген шетелдік ғалымдар қатарында Р.О. Бринкерхорфф, С.М. Газс, Л. Селинкер, А.Л. Джордж, Э. Беннет, К.М. Бонней, Дж. Шульман, А.Е. Флинн, Д.Д. Кляйн және т.б. (Anderson et.al, 2000).

Зерттеу материалдары мен әдістері. Кейс-стади әдісінің шығу тарихы және оның білім беру саласындағы қолданылу ерекшеліктері зерделеніп, педагогикалық зерттеу жұмыстарына, жалпы және арнайы педагогикалық әдебиеттермен ғылыми баяндамаларға шолу жасалды. Ғылыми-әдістемелік басылымдар іріктеліп, дереккөздер мен ақпараттар салыстырылды. Кейс-стади технологиясының даму тарихын және оның дидактикалық мүмкіндіктерін сипаттау кезінде ғылыми-теориялық және практикалық әдебиеттерге ретроспективті және абстрактілі талдаулар қолданылады. Зерттеу мәселесі бойынша сұрақ қою, мазмұнды талдау және сипаттамалық статистика жасалды.

- теориялық әдістер: синтез, салыстыру, болжау, саралау, жүйелеу;
- диагностикалық әдістер: бақылау, сұрақ қою, әңгімелесу, сауалнама, педагогикалық эксперимент, тестілеу, пікірталас, статистикалық әдістер, талдау. Зерттеуде сандық және сапалық мәліметтерді талдауды көздейтін теориялық және эмперикалық зерттеу әдістері қолданылды.

Зерттеуші ғалым Боннейдің (Bonney, Kevin. M. 2015) көзқарасы тұрғысынан "кейс-стади" технологиясы – шешім қабылдауды немесе әрекетті қажет ететін нақты және гипотетикалық жағдайды сипаттауға негізделген оқыту әдісі. Кейс-стади әдісі проблемалық оқытуды көздейтін және аналитикалық дағдыларды дамытуға ықпал ететін оқытудың жоғары бейімделгіш стилі болып табылады (Bonney, 2015).

Мазмұнды баяндау форматында топтық талқылауда және күрделі мәселелерді шешуде ынталандырушы сұрақтармен, әрекеттермен жігерлендіру арқылы кейс амалдар Блум таксономиясындағы когнитивтік оқытудың жоғары деңгейлерін дамытуға ықпал етеді; білімді есте сақтаудан талдауға, бағалауға және қолдануға көшіреді. (Anderson et.al, 2000).

Сонымен қатар, кейс зерттеулері пәнаралық оқытуды жеңілдетеді және нақты академиялық тақырыптар мен нақты әлемдегі әлеуметтік мәселелер мен қолданбалар арасындағы байланыстарды анықтау мақсатында пайдаланылады. Бұл студенттердің сабаққа деген ынтасы мен қызығушылығын арттырады, оқу процесіндегі іс - шараларға белсенді қатысуға итермелейді және бағалаудағы өнімділікті арттыруға ықпал етеді. (Flynn et.al, 2001).

Шульманның кейске берген анықтамасы: (Shulman, 1992) «Кейстер

әдетте мұғалімнің алдында тұрған практикалық немесе стратегиялық дилеммалардың есептері» Кейс әдісінің мәні: студенттерді нақты жағдаятқа қатысты ақпарат пен білімді меңгеруге бағыттайды, нәтижесінде студенттер кәсіби білім, білік, дағдыларын тәжірибеде шығармашылықпен іске асыруға және аналитикалық ақыл-ой қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады. Кейс (жағдай) - әртүрлі типтегі оқиғаларды талдауға үйретіп, белгілі бір форматқа сәйкес нақты дайындалған шынайы (реальды) немесе алдын ала ойдан (қиялды) бейімдеп құрастырылған жағдайдың сипаттамасы (Shulman et.al, 1992).

Зерттеуші ғалым Ю.П. Сурмин кейс әдісін қолдануда мұғалімдерге тән іс-әрекеттің тиімділігін арттыратын бірқатар функционалды қағидаларды ұсынады: әртүрлілік қағидасы «дидактикалық қарулану» және оның нәтижелілігі, «серіктестік» қағидасы, ақпарат алу үрдісін ұйымдастыру принципі, «педагогикалық-психологиялық ғылымның жетістіктерін сіңіру» қағидасы, «шығармашылық» қағидасы және «прагматизм» қағидасы.

Ю.П. Сурминнің зерттеуінде кейс әдісі методологиялық контексте танымның басқа, қарапайым әдістерімен интеграцияланған күрделі жүйе ретінде ұсынылған. Оның құрамына кейс әдісінде өз рөлдерін үйлесімді атқаратын модельдеу, жүйелі талдау, проблемалық әдіс, ойша эксперимент, сипаттау әдістері, жіктеу, ойын әдістері, миға шабуыл және пікірталас енеді (Сурмина, 2002).

Кесте-1

Кейс әдісімен интеграцияланған әдіс	Кейс әдісіндегі оның рөлінің сипаты
Модельдеу/ үлгілеу	Жағдайдың үлгісін немесе кейс моделін құру
Жүйелі талдау	Жағдайды жүйелі ұсыну және талдау
Ойша эксперимент	Жағдаятты ойша /психикалық түрлендіру арқылы білім алу тәсілі
Сипаттау әдістері	Кейстің немесе жағдаяттың сипатын құру
Проблемалық әдіс	Кейс негізінде жатқан түйінді мәселені ұсыну
Жіктеу/ классификация әдісі	Кейстің құрамдас компоненттерінің (қасиеттері, тараптары) реттелген тізімдерін құру
Ойын әдістері	Кейіпкерлердің мінез-құлықтарын бейнелеу
«Миға шабуыл» әдісі	Жағдаяттарға қатысты идеяларды генерациялау
Пікірталас / Дискуссия	Түйінді мәселені шешу жолдары туралы пікір алмасу

Коммуникативті мазмұнда білім берудің ерекше элементтерінің бірі «прагматикалық» – ол қарым-қатынас салаларынан, тақырыптар мен жағдаяттардан, коммуникативті тапсырмалар түрлерінен, мәселенің өзектілігіне сәйкес сөйлеу әрекеттерінен тұрады. Ал «дискурсивті»

элемент – өзекті коммуникативті міндеттердің шешімін, тілдік бірліктердің қызметін, қарым-қатынастың пәндік-мазмұндық жоспарын көрсетеді, кәсіби құзыреттілік элементтерін құрайтын мәтіндер мен мәлімдемелерді қамтиды. Шетел тілін оқытудың әдістемесін зерттеуші ғалымдар Е.И. Пассов, В.П. Кузовлев және В.С. Коростелев әдістемеде коммуникативтік минимум мәселесін шешуде "коммуникативтік минимумның табиғаты мен құрылымын анықтау, оқу процесінде басқа құрамдас компоненттер арасындағы орны мен мәнін анықтау, ол үшін оқытуға қажетті, тиімді және маңызды материалды таңдау критерийлерін дамыту"керектігін алға тартады (Пассов, 1991).

Талқылау. Бұл зерттеудің мақсаты – педагогикалық университеттің оқу процесінде кейс технологияларын қолдану мүмкіндіктерін қарастыру; болашақ мамандарды даярлау барысында берілген әдістің тиімділігі мен перспективтілігін дәлелдеу. Кейс технологиясын қолданудағы негізгі мақсат – ситуацияға негізделген оқытудың лингводидактикалық әлеуетін және методологиялық тиімділігін анықтау болып табылады.

Кейсолог Р. Эллистің көзқарасы тұрғысынан (Ellis, 2003) "кейс-стади" әдісі тапсырмаға негізделген оқытудың бір түрі болғандықтан мұғалімдерге коммуникативті тәсілді жүзеге асыруға мүмкіндік береді: басты назар тапсырманың орындалуына бағытталады, сәйкесінше студенттер тілдегі грамматикалық және лексикалық бірліктерді тілдік жаттығулардың орнына жеке ойларын жеткізу мақсатында, қарым - қатынас құралы ретінде қолданады. Тілді тапсырмаға негіздеп оқыту тіл үйренуге қолайлы, бұл студенттерге жанды қарым-қатынасты қамтамасыз етеді және белсенді оқуға ынталандырады. Тапсырманың назары мәніне аударылады; оның 'нақты анықталған, тілдік емес нәтижесі' бар, студенттер тапсырманы нақты бір деңгейде аяқтау үшін қажетті лингвистикалық ресурстарды таңдайды (Ellis, 2003).

Стэнфорд заң мектебінде кейс стади әдісі білім беру процесінде кеңінен қолданылады. Студенттер кейс тапсырмалары арқылы заңгерлер мен саясаткерлердің рөлдерін сомдау және фактілерді зерттеу, кеңес беру, этикалық дилеммаларды шешу сияқты негізгі заңгерлік дағдыларды меңгереді. Сәйкесінше, бизнес мектептерінде кейс зерттеулері іскерлік этиканы, менеджментті, маркетингті, тұтынушылық мінез-құлықты, сатуды, ұйымдастырушылық мінез-құлықты, кәсіпкерлікті және т.б. оқыту үшін қолданылады.

Соңғы жылдары мұғалімдерге шетел тілін оқыту мәселесі жалпы педагогикалық білім берудің көптеген инновациялық тәсілдері мен тәжірибелерін біріктірді (Crandall, 2000). Кейс технологиясы мұғалімдерді оқыту мен даярлау бағдарламаларының маңызды құрамдас бөлігіне

айналуына байланысты, білім беруде кейстерді оңтайлы қолдануға қатысты педагогтерге арналған медиа ақпараттар және нұсқаулықтарды қамтитын веб-сайттарда көбейді (Using Case Studies to Teach, 2013).

Кейс стади әдісін қолдануда мұғалім бағыт-бағдар беруші, кеңесші рөлін атқарады. Кейс – әртүрлі тіл деңгейлеріне және білім мазмұнына бейімделуі мүмкін, мысалы, арнайы мақсаттарға немесе мазмұнға негіздеп оқыту. Кейс-стади қарастыратын, талқылайтын тақырыптар қатарына күнделікті өмірдегі мәселелерден бастап, терең білімді талап ететін тақырыптар, түйінді мәселелер (жағдаяттар, көрнекі материалмен толықтырылған мультимедиялық, аудио-видео материалдар, тарихи оқиғалар, түрлі кестелер, диаграммалар) жан-жақты талдауды қамтитын жоғары мазмұнды деректер және құжаттар жатады (Christine Roell Using).

Кейс неғұрлым күрделі болса, студенттерге соғұрлым нақты терең білім мен мамандандырылған кәсіби тіл қажет. Сондықтан мазмұны күрделі контекстегі кейстер ағылшын тілін жеткілікті деңгейде меңгерген және пән бойынша арнайы білімі бар студенттер үшін қолайлы. Студенттерге қатысы бар нақты жағдайды немесе қарама-қайшылық тудыратын мәселені сипаттауға негізделеді. Мұғалімдер кейбір курстық жинақтарға енгізілген беделді ғаламтор сайттарынан дайын кейстердіде пайдалана алады немесе нақты тақырып аясында студенттер өздері құрастырады. Интернеттен қолжетімді мақалалар мен басқа материалдар кейс зерттеуінің бастапқы мәтіндері ретінде немесе бейімделген қалыпта ұсынылады.

О.К. Ильинаның пікірінше, пікірталастың нәтижелі өтуі үшін мұғалімдер кейс әдісін қолданбас бұрын, тақырып бойынша лексикалық және грамматикалық материалдарды пысықтап, студенттерге түсіндіруі қажет. Себебі «қатысушыларға өз ойларын анық, нақты, қиындықсыз жеткізуге, әңгімелесушіні немесе топ мүшелерін сендіруге көмектеседі” ағылшын тілін оқытудағы кейс әдісінің мәні «жасанды түрде құрылған кәсіби ортада студенттердің өз бетінше шетел тіліндегі әрекетінен тұрады». Кейс әдісінің табыстылығы үш негізгі құрамдас бөлікке байланысты: «істің мүмкіндігінше анық, егжей-тегжейлі болу сапасы, студенттердің дайындығы мен мұғалімнің істі қарастырыру дайындығы және пікірталасты ұйымдастыру іскерлігі» (Ильина, 2009).

Барлық кейстердің типтік құрылымы: проблемалық контекст; жағдайға түсініктеме беру; кейске қатысты сұрақтармен тапсырмалар және қолданбаларды қамтиды. Кейсті шешу бірнеше кезеңнен тұрады: жағдаятпен танысу, негізгі мәселені анықтау, тапсырмаларды іріктеу, жағдаят құру, негізгі ұғымдарды әзірлеу, сипаттама құру, қосымша

ақпараттар жинау, қорытынды мәтін дайындау, істі баяндау немесе презентация жасау, талқылауды ұйымдастыру т.б. Кейс нақты өмірден алынған немесе шешуді қажет ететін фактілік материал негізінде арнайы әзірленген конфликтік жағдайлардан тұрады.

Әрбір кейсті үш құрамдас бөлікке бөліп қарастыруға болады. Кейспен жұмыс жасаудың алғашқы кезеңінде студенттер бірлескен іс-әрекетке қызығушылық танытып, қарастырылатын кейс бойынша білімдерін көрсетеді, нақты мәселені анықтайды. Кейстің екінші кезеңінде студенттерге негізгі кейсті шешуге көмектесетін қысқаша қосымша ақпараттар беріледі. Бұл кезең ең ауқымды істі тікелей талдауды қамтиды, оның барысында студенттер нақты жағдайлардың шешімін іздейді. Бұл ақпараттарды мәселенің мазмұнын толықтай көрсететін презентациялар, диаграммалар, кестелер, сызбалар түрінде беруге болады. Үшінші кезеңде кейс мәтініне арналған тапсырмалар беріледі. Негізінен бұл тапсырмалар әртүрлі сұрақтарды қамтиды, ал қатысушылардың талқылаудағы жауаптары кейс мәселесін шешуге итермелейді. Студенттер сұрақтарға жауаптарды ұжымдық түрде дайындайды. Жауаптарын салыстыра отырып пікір алмасады, ортақ ұстанымға келеді, топтың шешімін ұсынады. Соңғы кезеңнің негізгі міндеті кейс нәтижелерін ұсыну, ұсынылған шешім нұсқаларының тиімдісін таңдау. Қорытынды кезеңде студенттер рефлексия жасайды, өз іс-әрекетін бағалайды. Мұғалім топ жұмысын талдайды, қорытындылайды және студенттердің іс-әрекетін бағалайды (Филонова, 2013).

Шағын топтарда кейстерді талдау бір жағынан қолайлы, екінші жағынан тиімді. Студенттер тыңдалым, оқылым, жазылым және сөйлеу дағдыларын дамытуға, бір-бірінен үйренге мүмкіндік алады. Үлкен топта кейсті талқылау студенттерге өз білім деңгейін бағалауға, пікірталас кезінде тілдік қабілетін көрсетуге ыңғайлы. Оқытушымен студенттерге жеке кейс құрудың артықшылығы: топтың деңгейіне қарай бейімдеп реттейді, кейс ақпараттарын ағымдағы күйде сақтап жаңартады, белгілі бір педагогикалық мақсатқа бейімдеп, мәтіннің ұзақтығы мен күрделілігін қадағалайды. Мәтіндегі жаңа идиомаларды, лексикалық және синтаксистік құрылымдарды меңгереді. Студент жеке пікірін дәлелдеуге, мәлімдемелерін тиянақты жеткізуге және логикалық тұрғыда мазмұнын жүйелі құрастыруға үйренеді. Кәсіби білімімен топ алдында тұрған мәселені оң шешуі өз қабілетіне деген сенімділік ұялатады. Пікірталас кезінде студенттердің коммуникативті дағдыларын тексеру, әрбір қатысушыға өзінің әлсіз тұстарын байқауға, қабілетін ашуға мүмкіндік береді (Гончарова, 2004).

Мұғалімнің міндеті – ситуация төңірегінде білім алушыларды әңгіме немесе пікірталас жүргізуге бағыттау, барлық топ мүшелерінің қатысуын және жұмыс уақытын белгілеу, жағдайды талдау процесінде студенттерді үстірт ойлаудан бас тартуға шақыру. Ситуациялық әдістеме оқытудың интерактивті әдістеріне негізделеді. Демек, студенттерді оқу әрекетіне ынталандыруға және жігерлендіруге басымдылық танытылады.

Зерттеудің нәтижесі. Педагогикалық зерттеу барысында кейс технологиясын қолданудың негізгі мақсаты - студенттердің коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру, кез-келген ситуацияны, мәселені талдауда теориялық тілдік білімдерін тәжірибеде қолданануға үйрету. Кейс негізінде оқыту студенттердің оқуға деген қызығушылығы мен мотивациясын арттыру мақсатында ортаны қамтамасыз етеді (Mayo, 2004; Naumes & Naumes, 2006).

Оқытудың кейс-әдісі студенттерге нақты өмірлік жағдаяттар тәжірибесін ұсыну арқылы олардың сыни тұрғыдан ойлау, проблеманы шешу қабілеттерін, ауызша және жазбаша қарым-қатынас жасау және кәсіби шешім қабылдау дағдыларын дамытады. (Джонс, 2003) Кейбір жағдайларда студенттер өзінің жеке жағдаяттарын жазып, құрастыра алады және ағымдағы басылымдар, газет-журналдар, жеке тәжірибелер немесе өзгелердің тәжірибесі кейстердің мазмұнына үлес қоса алады (Tomey, 2003).

Шетел тілін оқытуда кейс әдісін қолданудың ерекшелігі – студенттерді пікірталасқа белсенді қатысуына, сыни тұрғыдан ойлауына, аналитикалық көзқарастарын дамытуына және педагогикалық шеберліктерін жетілдіруіне бағытталады. Дегенмен, студенттердің тілді меңгерудегі лексикалық немесе грамматикалық дағдыларымен іскерліктерінің жеткіліксіздігі пікірталас кезінде (баяндау, сұрақ қою, жауап беру, ұсыныс жасау, шешім қабылдау) кері әсірін тигізуі мүмкін. Өйткені студенттің кейсті талдап, талқылауда, жеке пікірі мен ойын толыққанды жеткізе алмауы – оны психологиялық тұрғыдан дағдарысқа ұшыратып жігерсіздендіреді және қызығушылығын төмендетіп, бойына сенімсіздік ұялатады. Сондықтан кейс әдісін қолданбас бұрын студенттердің лингвистикалық әлеуетін анықтау қажет.

Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Педагогика және Психология факультетінің «Бастауышта білім беру көптілділікпен» мамандығының 1-2 курс студенттері арасында 2021ж. оқу процесінде кейс әдісін қолданумен педагогикалық зерттеу жұмысы жүргізілді. Ағылшын тілін меңгеру деңгейін анықтауда қатысқан студент саны - 58. Студенттердің тілдік білім деңгейін анықтау мақсатында төмендегідей тапсырмалар қамтылған (мәтін, мәтінге негізделген лексикалық және грамматикалық

тапсырмалар) бақылау жұмысы алынды. Берілген 12 түрлі тапсырма 78 сұрақтан тұрды.

1. Read the text and choose the correct answer (A, B, C, D) to the following questions.
2. Read the text again. Are the sentences true (T) or false (F).
3. Put the words in the correct order.
4. Complete the brackets with the verbs in the correct form.
5. Make the sentences into negative sentences.
6. Fill in prepositions where necessary.
7. Match the pictures with the phrases.
8. Underline the odd word out.
9. Complete the sentences with correct words.
10. Write the comparative and superlative forms of the adjectives.
11. Fill in the blanks with appropriate articles.
12. Put the verbs in the correct tenses.

Кесте -2.

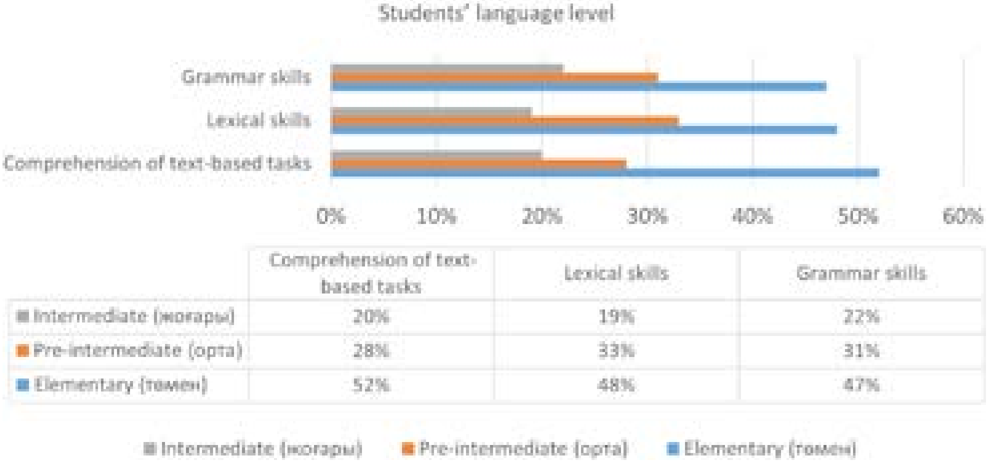

	Comprehension of text-based tasks	Lexical skills	Grammar skills
Intermediate (жоғары)	20%	19%	22%
Pre-intermediate (орта)	28%	33%	31%
Elementary (төмен)	52%	48%	47%

Бақылау/тест нәтижесі бойынша студенттердің ағылшын тілін меңгеру деңгейлерінің пайыздық көрсеткіші Intermediate level (жоғары деңгей): Comprehension of text-based tasks - 20%, Lexical skills - 19%, Grammar skills - 22%, үш әрекеттің орташа пайыздық көрсеткіші – 20,3% құрайды. Pre-Intermediate level (орташа деңгей) бойынша: Comprehension of text-based tasks - 28% жоғары деңгейден 8% артық, Lexical skills - 33% жоғары деңгейден 14% артық, Grammar skills - 31% жоғары деңгейден -9% артық, үш әрекеттің орташа пайыздық көрсеткіші – 30,7% жоғары деңгеймен салыстырғанда -10,4% артық. Elementary level (төмен деңгей) бойынша Comprehension of text-based tasks - 52%, Lexical skills - 48%

Grammar skills - 47% үш әрекеттің орташа пайыздық көрсеткіші – 49% құрайды. Салыстырмалы түрде жоғары деңгейден-28,7%, орташа деңгейден 18,3% артық. Бақылау нәтижесінен 49% студенттердің ағылшын тілінен білім деңгейлерінің төмен екені анықталды.

Студенттердің тілдік деңгейлері анықталғаннан кейін, 12 студент - Intermediate level "Advantages and Disadvantages of Online Learning» тақырыбы бойынша пікірталасқа қатысуға алынды. Флинн мен Клейннің (2001) зерттеуін ескере отырып, шағын топ форматындағы кейстер ұсынылды және өзара үш шағын топқа бөлінді. Демек, бұл зерттеу эмпирикалық мәліметтерді алу мақсатында "кейске негізделген оқу студенттердің ағылшын тілінде лингводидактикалық әлеуетін арттыруға қалай ықпал етеді?" деген сұраққа жауап береді. How does case-based learning help to increase students' linguodidactic potential in English?

Тақырып аясында тың мәліметтермен ақпараттарды жинақтауға, оларды саралап, жүйелеуге студенттерге үш апта уақыт берілді. Ақпараттық коммуникативтік технологияларды тиімді қолдануға байланысты жеке ізденіс жұмыстары берілді. "Advantages and Disadvantages of Online Learning» тақырыбы аясында үш топ 3 түрлі мәселені: 1топ – онлайн оқытудың оң әсері (Positive Impact), 2 топ – кері әсері (Negative Impact) және 3 топ бейтарап әсері (Neutral Impact) бойынша кейс құрастырды. Кейс әдісіне 50 минуттан екі сабақ студенттерді кейс әдісіне нұсқаулық беріп бағыттауға арналды. Бағдар беру барысында барлық дискуссияға қатысушыларға Мауффетте-Лендерс, Эрскине және Леендерс (1997) сипаттаған құрылымдық проблеманы шешу үдерісі үлгі ретінде ұсынылды. Бұл процесс студенттерден кейсті талдау кезінде 10 қадамды орындауды талап етеді:

1. Мәселені анықтау; 2. Мәселенің сипатын анықтау немесе оны зерттеудегі қиындық; 3. Кейстің маңыздылығы мен өзектілігін анықтау; 4. Жағдайды сандық немесе сапалық тұрғыдан талдау; 5. Баламалар жасау; 6. Шешім критерийлерін құру; 7. Қалаған баламаны таңдап, соңғы шешімді немесе өнімді болжау; 8. Іс-әрекет және жүзеге асыру жоспарын жасау; 9. Сәйкес жетіспейтін ақпараттарды анықтау 10. Талдау кезінде жасалған болжамдарды атау, шешім нұсқаларын ұсыну (Flynn et.al, 2001).

Кейс әдісімен жұмыс жасау мұғалімге басымырақ бағытталған дәстүрлі оқыту әдісімен проблемалық оқыту арасындағы алшақтықты жоюға көмектеседі. Мұғалімдер тікелей нұсқау берушінің рөлін атқарады және студенттер сценарийлермен, рөлдік ойындарды өз бетінше жүзеге асырады. Студенттерге қажетті лексикалық материалдар презентациямен ұсынылды. Дискуссияға қатысушыларға талқылауға және талдау жасауға келесі сұрақтар берілді.

*What is the impact of online learning on society?
*What problems do students face during online learning?
*Can online learning develop your knowledge?
*How does online learning affect your personal life?
*What skills can you develop from online learning?
*What competencies do the teacher and the student develop in online learning?
*Do you support online learning?
*What are the advantages of online learning?
*What are the disadvantages of online learning?
* How to use online learning to enhance professional skills?

Әрбір топ мүшесі өзіне қойылған сұрақтарға нақты, дәлелдермен жауап беруге тырысып, жеке шығармашылық қабілеттерін көрсетуге атсалысты.

Пікірталас барысында студенттер 2020 ж. дейін "қашықтықтан оқыту немесе онлайн оқыту" түсініктерінен хабардар болғынымен, бұл процестер жайлы нақты ақпараттарды меңгеруге мүлдем мән берілмегендігін сипаттады. Онлайн оқытуда жеке өмірлерінде орын алған мәселелерді, оқиғалар мен фактілерді талдады. Ал 2020 жылы COVID-19 әлемдік деңгейде таралу қаупі "қашықтықтан оқыту" тұжырымдамасымен шынайы өмірде әрбір студенттің бетпе-бет келуіне жағдаят туғызғанын мәселе ретінде қарастырды. Әрбір топ мүшесі өзіне қойылған сұрақтарға нақты, дәлелдермен жауап беруге тырысып, жеке шығармашылық қабілеттерін көрсетуге атсалысты.

Студенттерден пікірталас аяқталған соң, кейспен жұмыс жасау олардың қандай дағдылары мен іскерліктерін дамытуға ықпал ететіні сұралды. Кейс негізінде оқытудың қандай пайдасы бар?

Кесте-3

	What are the benefits of case based learning?	Students' answers n %	
1	Promotes the development of communication skills.	11	91,7%
2	Encourages joint strategy development, planning and design.	10	83,3%
3	Encourages group and individual exploration	8	66,7 %
4	Teaches how to use sources effectively to collect the necessary information	9	75%
5	Creates a favorable environment for group and individual work.	10	83,3%
6	Develops critical and rational thinking, cognitive and creative abilities.	11	91,7%
7	Allows to apply theoretical knowledge in practice	9	75%

8	Teaches to eliminate stereotypes and clichés in decision making	8	66,7%
9	Adapts to the formation of positive behavior	10	83,3%
10	Teaches to take into account different positions and views	7	58,3%
11	Encourages independent thinking, personal opinion and administrative attitude	9	75%
12	Imitates the real world	10	83,3%
Average percentage			77,8%

Пікірталасқа қатысқан студенттердің сауалнамаға берген жауаптарының орташа пайыздық көрсеткіші 77,8 құрады. Әрине, кейсті талқылау шағын топ арасында болғандықтан, студенттерден сауалнама жауабын нақты, шынайы белгілеу сұралды. Нәтижесінде ағылшын тілін оқытуда кейс әдісінің тиімділігіне көз жеткіздік. Сауалнамының мақсаты – оқу процесінде кейс әдісін қолдануға деген студенттердің көзқарасы мен жеке пікірлерін анықтау болды. Студенттер тарапынан кейс әдісіне деген оң көзқарастарын сауалнама жауаптары дәлелдеді.

Оқытудың кейс әдісі: бұл студенттер мен мұғалім арасындағы және студенттер арасындағы өзара серіктестік. Контексті тиімді оқытуға және ұзақ мерзім есте сақтауға ықпал етеді. Студенттердің түйінді мәселе шешуде алуан түрлі сұрақтарға жауап таба білуіне сенім ұялатады. Тек «қалай» емес, «неге және не үшін» деген сұрақтарға жауап береді. Студенттерге «мәселені айналып өтуге» және әртүрлі перспективаларды көруге мүмкіндік беретін әдіс. Американдық зерттеуші Брунер (Bruner, 2002) кейс әдісін қолданудың құндылығын төмендегідей сипаттайды:

*Тиімді (белсенді оқыту әдісі, мұғалім фасилитатор ретінде қызмет етеді);

*Сыни тұрғыдан ойлауды дамытады; (сұрақ қою және тілдік дағдылар, пікірталас, талдау, сұхбат және талқылау, рөлдік ойындар арқылы);

*Әкімшілік көзқарас қалыптастырады; (басқару, іскерлік, тұлға аралық қарым-қатынас, шешім қабылдау негіздерін дамытады);

*Оқу ортасын құрады: (ой бөліседі, жеке ойы мен көзқарасын ұсынады және сенімге, құрметке, тәуекелге баруға қол жеткізеді);

*Тәжірибе негізінде индуктивті оқыту процесін үлгілейді; (бұл өмір бойы білім алуға жәрдемдесу үшін құнды, контексті тиімді оқытуға және ұзақ мерзімде есте сақтауға ықпал етеді);

*Нақты әлемді имитациялайды; (шешімдер қабылдауда кейде дұрыс пен бұрыстың абсолютті мәндеріне емес, салыстырмалы құндылықтарына және белгісіздікке негізделеді) (Bruner, 2002).

Кейс әдісі – студенттерге педагогикалық іскерліктерін шыңдауды, білім мен білік дағдылары негізінде стратегия құруды және оны жүзеге

асыруды, тапсырманың мақсаты мен міндеттерін анықтауды, тәжірибеде кездесетін жағдаяттарды талдауды, жеке пікірін қалыптастыруды, түйінді мәселелерді талқылауды, оңтайлы шешімдер қабылдауды және шешімнің тиімді нұсқасын таңдауды үйретеді.

Бүгінгі таңда кейс зерттеулері әртүрлі форматта жүзеге асырылуда. Бұрын соңды кейстер дәстүрлі түрде ұзақ мазмұнды қамтитын форматта жазылған болса, ал қазіргі уақытта цифрлық технологиялардың жаңа дәуірімен білім берудегі кейстерді қолдану тәсілі мүлдем басқаша бағытқа өзгергені байқалады. Жаңартылған мазмұндағы дайын жазбаша мәтіндерге, бейнефильмдерге, инфографикаға, подкасттарға, әртүрлі анимацияларға және әлеуметтік желілер арқылы (YouTube, Facebook, Instagram, WhatsApp, Tik-tok және тб) заманауи кейстерді таңдауға кеңінен қол жетімді.

Сыни тұрғыдан ойлау – кейс-стади әдісін қолданудың негізгі шарттарының бірі болып табылады. П. Фастионенің көзқарасы бойынша, сыни тұрғыдан ойлау – бұл қорытындыларды тұжырымдау арқылы жағдаяттарды талдауға және негіздеп бағалаулар жасауға мүмкіндік беретін ойлау түрі. Сыни тұрғыдан ойлау-шешімнің әртүрлі нұсқаларын ұсынады, тақырыпты әртүрлі қырларынан қарастырады, оңтайлы шешім табуды қамтиды. Педагогикалық университет студенттерін оқытуда кейс әдісін қолдану, оқуға жағымды мотивация қалыптастырады, креативті, танымдық белсенділіктерін арттырады және өз бетінше әрекет етуге жігерлендіреді, стандарттан тыс ойлау қабілеттерін дамытады (Техова, 2020).

Қорытынды. Зерттеудің теориялық және тәжірибелік нәтижелерінінің қорытындысы кейс әдісін қолданудың тиімділігін дәлелдеді. Кейс-стадилерді пайдалану біраз дайындықпен жоспарлауды қажет етеді, соған қарамастан тіл оқытудағы белсенді әрекет түрі. Студенттер дәстүрлі оқытудағы тапсырмадан гөрі мәселе шешуге белсенді қатысады. Бұл болашақ маманды педагогикалық процеске тікелей қатысуға бейімдейді. Қазіргі уақытта кейс әдісін қолданудың өзектілігі күннен күнге артуда. Оқу процесіне кейстерді енгізу студенттерді тек теориялық дайындықтың орнына нақты кәсіби және практикалық іс-әрекеттер әлеміне енуге жетелейді. Кейс әдісі – мұғалімдерге стратегия құруды және жоспарлау мен стихияны теңестіруді үйретеді. Бақылау материалдары студенттердің танымдық әрекетінің динамикасын, біліктілігін, білім деңгейі мен қабілеттерін оқу процесінде өлшеу құралы ретінде пайдаланылады. Оқу үрдісінде кейс технологиясын қолдану - студенттерді үнемі өзгеріп отыратын әлеуметтік, экономикалық және шынайы өмірлік жағдайларға қажетті білімді өз бетінше меңгеруге

үйретеді. Кейс әдісі тек студенттердің ғана емес, сонымен қатар мұғалімдердіңде шығармашылық әлеуетін дамытады, оларды креативті ойлауға және басқаша әрекет етуге үйретеді.

Information about author:

Makharova G.S. – Phd student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Institute of pedagogy and Psychology, Department of professional training educational program: «primary education», Almaty, Kazakhstan, maharova727@gmail.com https://orcid.org/0000-0003-4701-0073.

ӘДЕБИЕТТЕР

Anderson L.W. and D. Krathwohl. 2000. A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of bloom's taxonomy of educational objectives, complete edition. Longman Publishing Group, White Plains, New York.

Bruner R. (2002). Socrates' muse: Reflections on effective case discussion leadership. New York: McGraw-Hill.

Bonney K.M. 2015. Case study teaching method improves student performance and perceptions of learning gains. Journal of Microbiology & Biology Education 16 (1): 21–28. *https://www.ncbi.nlm.nih*.

BU Center for Teaching & Learning. Using case studies to teach. *https://www.bu.edu// teaching-resources/using-case-studies to-teach/*

Christine Roell Using a Case Study in the EFL Classroom americanenglish.state.gov/ english-teaching-forum 2019 English Teaching Forum

Ellis R. 2003. Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press. (Ellis 2003, 162) 5.

Flynn A.E., Klein J.D. The influence of discussion groups in a case-based learning environment. Educ Tech Res Dev. 2001.49(3):71 – 86. Doi: 10.1007/BF02504916. [Cross Ref] [Google Scholar] [Ref list] 1042–162 p74.

Implementing Case Studies in Language Teacher Education and Professional Development. Kenneth B. Kelch, Miralynn Malupa-Kim Published 2014 Educationhttps:// www.semanticscholar.org/paper/Implementing.

Makharova G.S. Nurzhanova S.A. Akzholova A.T. Linguodidactic Potential Of Using Authentic Materials In Foreign Language Teaching Volume 1, Number 395 (2022), 147-153 Bulletin of National Academy of Sciences of The Republic of Kazakhstan ISSN 1991-3494.

Shulman L.S. (1992). Towards a Pedagogy of Cases. In J.H. Shulman (Ed.), Case Study Methods in Teacher Education.

Wolff D. (2003). Integrating language and content in the language classroom: Are transfer of knowledge and of language ensured? 41(42), 35-46.

Yezdan Boz, Özgür Erdur -Baker Is case-based instruction effective in enhancing high school students' motivation toward chemistry? Eylem Yalçınkaya, Middle East Technical University, Turkey p.102-105.

А.М. Техова Использование метода кейс-стади при обучении английскому языку студентов педагогического вуза для формирования навыков критического мышления, Екатеринбург, 2020.

Гончарова М.В. Кейс-метод в обучении иноязычному общению менеджеров // Студент и учебный процесс: иностранные языки в высшей школе. Сб. науч. ст. / под

ред. Ю.Б. Кузьменковой. М.: Центр по изучению взаимодействия культур ФИЯ МГУ им. М.В. Ломоносова, 2004. (Дискуссионный клуб FLT: современные тенденции и опыт профессионалов. Выпуск. 5). С. 95 – 100.

Ильина О.К. Использование кейс-метода в практике преподавания английского языка / О.К. Ильина // Лингвострановедение: методы анализа, технология обучения. сб. научных. статей в 2 ч. 1. / под общ. ред. Л.Г. Ведениной. - М.: МГИМО-Университет, 2009. - С. 253-261.

Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / Под ред. Ю.П. Сурмина. – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.

Стрелкова А.В. Формирование социальных компетенций старших подростков методом кейсов. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук общая педагогика, история педагогики и образования. Москва-2016.

Ситуационный анализ, или анатомия кейс-метода / Под ред. Ю.П. Сурмина. – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.

Пассов Е.И., Кузовлев В.П., Коростелев В.С. Цель обучения иностранному языку на современном этапе русского общества // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / Сост. А.А. Леонтьев. ñ М., 1991. ñ С. 83-98.

REFERENCES:

Anderson L.W. and D. Krathwohl. 2000. A taxonomy for learning, teaching, and assessing: a revision of bloom's taxonomy of educational objectives, complete edition. Longman Publishing Group, White Plains, New York.

Bruner R. (2002). Socrates' muse: Reflections on effective case discussion leadership. New York: McGraw-Hill.

Bonney K.M. 2015. Case study teaching method improves student performance and perceptions of learning gains. Journal of Microbiology & Biology Education 16 (1): 21-28. https://www.ncbi.nlm.nih.

BU Center for Teaching & Learning. Using case studies to teach. https://www.bu.edu// teaching-resources/using-case-studies to-teach/

Christine Roell Using a Case Study in the EFL Classroom americanenglish.state.gov/ english-teaching-forum 2019 English Teaching Forum.

Ellis R. 2003. Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press. (Ellis 2003, 162) 5.

Flynn A.E., Klein J.D. The influence of discussion groups in a case-based learning environment. Educ Tech Res Dev. 2001.49(3):71–86. Doi: 10.1007/BF02504916. [Cross Ref] [Google Scholar] [Ref list] 1042–162 p. 74.

Implementing Case Studies in Language Teacher Education and Professional Development.Kenneth B. Kelch, Miralynn Malupa-Kim Published 2014 Educationhttps:// www.semanticscholar.org/paper/Implementing.

Makharova G.S. Nurzhanova S.A. Akzholova A.T. Linguodidactic Potential Of Using Authentic Materials In Foreign Language Teaching Volume 1, Number 395 (2022), 147-153 Bulletin of National Academy of Sciences of The Republic of Kazakhstan ISSN 1991-3494.

Shulman L.S. (1992). Towards a Pedagogy of Cases. In J. H. Shulman (Ed.), Case Study Methods in Teacher Education.

Wolff D. (2003). Integrating language and content in the language classroom: Are transfer of knowledge and of language ensured? 41(42), 35-46.

Yezdan Boz, Özgür Erdur-Baker Is case-based instruction effective in enhancing high

school students' motivation toward chemistry? Eylem Yalçınkaya, Middle East Technical University, Turkey p. 102-105.

A.M. Techova Using the case study method in teaching English to students of a pedagogical university for the formation of critical thinking skills, Yekaterinburg, 2020.

Goncharova M.V. Case-method in teaching managers to communicate in a foreign language // Student and educational process: foreign languages in higher school. Collection of scientific articles / edited by Yu.B. Kuzmenkova. M.: Center for the Study of the Interaction of Cultures of the Moscow State University named after M.V. Lomonosov, 2004. (FLT Discussion Club: current trends and professional experience. Release. 5). pp. 95-100.

Ilyina O.K. The use of the case method in the practice of teaching English / O.K. Ilyina // Linguistics: methods of analysis, teaching technology. collection of scientific. articles in 2 part 1. / under the general editorship of L.G.Vedenina. - M.: MGIMO University, 2009. - pp. 253-261.

Situational analysis, or the anatomy of the case method / Edited by Yu.P. Surmin. – Kiev: Center for Innovation and Development, 2002. – 286 p.

Strelkova A.V. Formation of social competencies of older adolescents by the method of case studies. Abstract of the dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences general pedagogy, history of pedagogy and education. Moscow-2016.

Situational analysis, or the anatomy of the case method / Edited by Yu.P. Surmin. – Kiev: Center for Innovation and Development, 2002. – 286 p.

Passov E.I., Kuzovlev V.P., Korostelev V.S. The purpose of teaching a foreign language at the present stage of Russian society // General methodology of teaching foreign languages: A textbook / Comp. A.A. Leontiev. M., 1991. pp. 83-98.

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

К.С. Абдикалык, К.Н. Абилдаева
ОБУЧЕНИЕ РОМАНА Ш. БРОНТЕ О ЖЕНСКИХ СУДЬБАХ...............6

М. Адилханұлы, З.С. Такуова, К.Н. Булатбаева
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ГРАММАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ И СОЧЕТАЕМОСТИ СЛОВ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ...17

А.Б. Амирбекова, Г. Талгаткызы, Л. Уракова, К. Габитхан, М. Абдрахман
СПОСОБЫ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ МЕТОДОМ КЕЙС-СТАДИ...........................30

Баянбек Амантай
ОБУЧЕНИЕ ОСНОВНЫМ КОНЦЕПЦИЯМ ОБЪЕКТНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПРОГРАММИРОВАНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СРЕДЫ РАЗРАБОТКИ GREENFOOT...44

Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко, М.Р. Арпентьева, Спиженкова М.А., И.А. Подольская, М.Е. Киричкова
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ ДИАЛОГ И ДИАЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ЛИЧНОСТИ.................65

Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов
ОТКРЫТЫЕ ЗАДАЧИ - СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРАВДОПОДОБНОГО РАССУЖДЕНИЯ.........91

А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова
СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ УЧЕБНИКОВ НА РОДНОМ ЯЗЫКЕ КАЗАХСТАНА И ТУРЦИИ..104

Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова
ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗОВ..120

Г.С. Махарова
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ ПО КЕЙС МЕТОДУ..129

М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова, Х.К. Кидирбаева, Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫХ ДИСЦИПЛИН: ГЕОЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ..148

Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нусипжанова, Ш.С. Сұлтанбеков, С.Ж. Арзымбетова, А. Құрманбаева
ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ-ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ В УСЛОВИЯХ ВУЗА..160

Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова, С. Джаббарова
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АРТ - ТЕРАПИИ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТУРИЗМА...169

Г.Н. Смагулова
РЕЧЕВАЯ ЭТИКА ШКОЛЬНИКОВ: КОММУНИКАТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ..185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ............197

ЭКОНОМИКА

А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова, А.К. Керимбек
ТЕОРЕТИКА - КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ В ИССЛЕДОВАНИИ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖИ РК.............................215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсултанова
МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦИОННЫХ СИСТЕМ..........226

Д.С. Асан, Д.М. Хамитова, Э.М. Алиева
КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА ДО И ПОСЛЕ ПАНДЕМИИ..........246

А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева
ПРОБЛЕМЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОГО И ТАМОЖЕННОГО АДМИНИСТРИРОВАНИЯ В СТРАНАХ ЕАЭС..........262

А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова
МЕТОДОЛОГИЯ ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРОМЫШЛЕННОЙ ПРОДУКЦИИ..........273

Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т. Нургалиева, К.Б. Сатымбекова
ТАКТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА НА ПРЕДПРИЯТИИ..........287

З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажаипова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева
ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ И БЮДЖЕТИРОВАНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ..........300

А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Аликулова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Ракаева, Е.В. Заугарова
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ БЮДЖЕТНЫХ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН..........313

А.М. Касимгазинова, Д.З. Айгужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова
ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКУЮ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР..327

А.Т. Кокенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева, Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА ЗЕРНА ЧЕРЕЗ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ.................343

А.С. Кулембаева, Ж.К. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина, Г.Д. Баяндина, Б. Куанткан
РЫНОК ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В РК..............356

Л.А. Майсигова, **Ш.У. Ниязбекова**, **Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева, Б.А. Жуматаева**
ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ БЛОКЧЕЙН НА ФИНАНСОВО – БАНКОВСКУЮ СФЕРУ..376

Мария Теплюк
ОБЕСПЕЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ В DEST-МИРЕ...389

Ж. Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова, Д.Д. Ахметова, В. Есмагзам
ПУТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА...400

Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Тлеубергенова, Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина
МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ АКТИВНОСТЬЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СТРУКТУР В ПРОМЫШЛЕННОМ СЕКТОРЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН..411

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

К.С. Әбдіқалық, Қ.Н. Абилдаева
Ш. БРОНТЕНІҢ ӘЙЕЛ ТАҒДЫРЫ ТУРАЛЫ РОМАНЫН ОҚЫТУ......6

М. Әділханұлы, З.С. Такуова, К.Н. Булатбаева
СТУДЕНТТЕРДІҢ СӨЙЛЕУ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ГРАММАТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАР МЕН СӨЗ ТІРКЕСТЕРІНІҢ КЕЙБІР АСПЕКТІЛЕРІ......................................17

А.Б. Әмірбекова, Г. Талғатқызы, Л. Уракова, Қ. Ғабитхан, М. Абдрахман
ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДЫ КЕЙС-СТАДИ ӘДІСІМЕН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ТӘСІЛДЕРІ..30

Баянбек Амантай
GREENFOOT ИНТЕГРАЦИЯЛАНҒАН ДАМУ ОРТАСЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ОБЪЕКТІГЕ БАҒЫТТАЛҒАН БАҒДАРЛАМАЛАУДЫҢ НЕГІЗГІ ТҰЖЫРЫМДАМАЛАРЫН ОҚЫТУ......................................44

Г.В. Валеева, Г.А. Степанова, И.П. Краснощеченко, М.Р. Арпентьева, М.А. Спиженкова, И.А. Подольская, М.Е. Киричкова
МҮГЕДЕКТЕРДІҢ ПЛИХИКОТЕРАПЕВТИКАЛЫҚ ДИАЛОГЫ ЖӘНЕ ДИАЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ..65

Р.И. Кадирбаева, Е.Б. Оспанов
АШЫҚ ЕСЕПТЕР - ШЫНДЫҚҚА ЖАНАСЫМДЫ ОЙЛАУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ..................................91

А.А. Куралбаева, С.Б. Жахия, Г.Е. Абылова
ҚАЗАҚСТАН МЕН ТҮРКИЯНЫҢ АНА ТІЛІ ОҚУЛЫҚТАРЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ЗЕРТТЕУ...104

Л. Маликқызы, Х.Н. Жанбеков, А.Е. Сагимбаева, Л.А. Нұғманова
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДАҒЫ БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ...120

Г.С. Махарова
"КЕЙС" ӘДІСІ АРҚЫЛЫ БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ӘЛЕУЕТІН ДАМЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ..129

М.М. Мырзалиева, Ж.Т. Тилекова., Х.К. Кидирбаева, Г.А. Джамашова, А.М. Желдибаева
ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІН ЖЕТІЛДІРУ: БІЛІМ БЕРУДЕГІ ГЕОЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘСІЛДЕР...148

Н.А. Рахимжанова, Б.Н. Нүсіпжанова, Ш.С. Султанбеков, С.Ж. Арзымбетова, А. Курманбаева
ЖОО ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГ СТУДЕНТТЕРДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ,,,,,,,,,,,,,,,,,,160

Г.А. Ризаходжаева, М.М. Акешова, М.Б. Шайхыстамова, С. Джаббарова
ТУРИЗМ САЛАСЫНДАҒЫ МАМАНДАРҒА ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА АРТ - ТЕРАПИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ...169

Г.Н. Смағұлова
МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ӘДЕБІ: ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ КОММУНИКАТИВТІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ...185

А.М. Текесбаева, Ұ.А. Текебай
ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНДЕ ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГ ЖҰМЫСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ..197

ЭКОНОМИКА

А.Е. Агумбаева, А.Н. Ксембаева, Р.Б. Сартова, М.Ш. Кушенова, А.К. Керимбек
ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫ МӘСЕЛЕЛЕРІН ЗЕРТТЕУДЕГІ ТЕОРИЯЛЫҚ-ТҰЖЫРЫМДЫҚ ТӘСІЛДЕР.......................................215

Р.К. Алимханова, Е.А. Абенова, З.Е. Намазбаева, Д.Е. Нурмуханбетова, Д.Ж. Ерсултанова
АУМАҚТЫҚ ТАБИҒИ-РЕКРЕАЦИЯЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДІ ДАМЫТУҒА ИНВЕСТИЦИЯЛАРДЫҢ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ...226

Д.С. Асан, М.С. Мурзамадиева, Э.М. Алиева
ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІҢ ПАНДЕМИЯҒА ДЕЙІНГІ ЖӘНЕ ОДАН КЕЙІНГІ КОРПОРАТИВТІК ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІ...246

А.А. Буртебаева, Г.К. Бекбусинова, Г. Тажбенова, С.А. Азылканова, Е.Ф. Киреева
ЕАЭО ЕЛДЕРІНДЕГІ САЛЫҚТЫҚ ЖӘНЕ КЕДЕНДІК ӘКІМШІЛІКТЕНДІРУДІ ҮЙЛЕСТІРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.......................262

А.Е. Егинбаева, А.Т. Карипова
ӨНЕРКӘСІП ӨНІМІНІҢ БӘСЕКЕГЕ ҚАБІЛЕТТІЛІГІН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ...273

Б.А. Жакупова, М.А. Токтарова, А.Ж. Ибрашева, Ш.Т.Нургалиева, К.Б. Сатымбекова
КӘСІПОРЫНДА ТӘУЕКЕЛ-МЕНЕДЖМЕНТТІҢ ТАКТИКАСЫ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАРЫ...287

З.О. Иманбаева, Х.Х. Кусаинов, И.Ш. Ажаипова, Г.М. Алдашова, А.А. Ниязбаева
КӘСІПОРЫНДАРДА ҚАРЖЫЛЫҚ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ БЮДЖЕТТЕНДІРУ ЖҮЙЕСІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ЖОЛДАРЫ..........300

А.Ж. Исмаилова, Л.Б. Әліқұлова, Н.Н. Нурмухаметов, А.Н. Ракаева, Е.В. Заугарова
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БЮДЖЕТТІК ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ...313

А.М. Касимгазинова, Д.З. Айгужинова, Р.Б. Сартова, К.Е. Хасенова, Г.К. Кенжетаева, Д.З. Ахунова
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ КӘСІПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫҢ СТРАТЕГИЯЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫНА ӘСЕРІ....................................327

А.Т. Көкенова, М.У. Бейсенова, А.Р. Шалбаева,
Г.А. Мауленбердиева, Р.Н. Молдалиева
БАСҚАРУ ПРОЦЕСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ АРҚЫЛЫ АСТЫҚ
ӨНДІРУДІҢ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ..343

А.С. Кулембаева, Ж.Қ. Басшиева, А.А. Нургалиева, Г.С. Мукина,
Г.Д. Баяндина, Б. Куанткан
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК
НАРЫҒЫНА ТАЛДАУ..356

Л.А. Майсигова, Ш.У. Ниязбекова, Б.Ж. Акимова, Л.П. Молдашбаева,
Б.А. Жуматаева
БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАРЖЫ ЖӘНЕ БАНК
СЕКТОРЫНА ӘСЕРІ..376

Мария Теплюк
ДҮНИЕЖҮЗІЛІК КӘСІПОРЫНДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУЫН
ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ..389

Ж. Мырзабек, Д.А. Амержанова, А.Ж. Зейнуллина, Л.З. Паримбекова,
Д.Д. Ахметова, В. Есмагзам
АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ..400

Н.М. Шеримова, Б.Н. Исабеков, Г.К. Демеуова, М.А. Тлеубергенова,
Г.К. Бейсембаева, Г.Д. Баяндина
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӨНЕРКӘСІП
СЕКТОРЫНДАҒЫ КӘСІПКЕРЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТІН БАСҚАРУ МЕХАНИЗМІ................411

CONTENTS

PEDAGOGY

K.S. Abdiqalyq, K.N. Abildayeva
TEACHING A NOVEL ABOUT THE FATE OF A WOMAN
BY CH. BRONTE..6

M. Adilkhanuly, Z.S. Takuova, K.N. Bulatbayeva
SOME ASPECTS OF GRAMMATICAL SKILLS AND WORD
COMPATIBILITY IN THE FORMATION OF STUDENTS ' SPEECH
COMPETENCE..17

**A.B. Amirbekova, G. Talgatkyzy, L. Urakova, K. Gabitkhan,
M. Abdrahman**
WAYS OF EFFECTIVE USE OF LANGUAGE INTERNET
RESOURCES BY THE CASE STUDY METHOD....................................30

Bayanbek Amantay
TEACHING MAIN CONCEPTS OF OBJECT-ORIENTED
PROGRAMMING USING GREENFOOT INTEGRATED
DEVELOPMENT ENVIRONMENT...44

**G.V. Valeeva, G.A. Stepanova, I.P. Krasnoshchechenko,
M.R. Arpentieva, I.A. Podolskaya, M.A. Spizhenkova, M.E. Kirichkova**
PSYCHOTHERAPEUTIC RELATIONS IN INCLUSIVE
PSYCHOLOGICAL COUNSELING..65

R.I. Kadirbaeva, E.B. Ospanov
OPEN TASKS - A MEANS OF FORMING COMPETENCE
OF PLAUSIBLE REASONING..91

A.A. Kuralbayeva, S.B. Zhakhiya, G.E. Abylova
COMPARATİVE STUDY OF TEXTBOOKS İN THE NATİVE
LANGUAGE OF KAZAKHSTAN AND TURKEY.................................104

L. Malikkyzy, H.N. Zhanbekov, A.E. Sagimbaiyeva, L.A. Nugmanova
ENVIRONMENTAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS
OF PEDAGOGICAL UNIVERSITIES...120

G.S. Makharova
FEATURES OF DEVELOPING LINGUODIDACTIC POTENTIAL OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS BY THE CASE METHOD..........129

M. Myrzaliyeva, Zh. Tilekova, Kh. Kidirbayeva, G.A. Dzhamashova., A.M. Zheldibaeva
IMPROVING THE METHODOLOGY OF TEACHING NATURAL SCIENCES: GEOECOLOGICAL APPROACHES IN EDUCATION......148

N. Rakhimzhanova, B.N. Nussipzhanova, Sh.S. Sultanbekov, S.Zh. Arzymbetova, A. Kurmanbaeva
FORMATION OF PSYCHOLOGICAL CULTURE OF STUDENTS OF PEDAGOGICAL PSYCHOLOGISTS IN THE CONDITIONS OF THE UNIVERSITY..........160

G.A. Rizakhojayeva, M.M. Akeshova, M.B. Shaikhystamova, S. Jabbarova
EVALUATION EFFECTIVENESS OF USING ART THERAPY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO TOURISM SPECIALISTS..........169

G.N. Smagulova
SPEECH ETHICS OF SCHOOLCHILDREN: COMMUNICATIVE FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS..........185

A.M. Tekesbayeva, U.A. Tekebay
FEATURES OF THE WORK OF SOCIAL EDUCATORS IN ADDITIONAL EDUCATION INSTITUTIONS..........197

ECONOMICS

A.E. Agumbaeva, A.N. Ksembayeva, R.B. Sartova, M.Sh. Kushenova, A.K. Kerimbek
THEORETICS - CONCEPTUAL APPROACHES IN RESEARCH OF PROBLEMS OF YOUTH OF RK..........215

R.K. Alimkhanova, E.A. Abenova, Z.E. Namazbaeva, D.E. Nurmukhanbetova, D.J. Yersultanov
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE ECOLOGICAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF INVESTMENTS IN THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL NATURAL AND RECREATIONAL SYSTEMS....................226

D.S. Asan, M.S. Murzamadiyeva, E.M. Alieva
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES BEFORE AND AFTER THE PANDEMIC....................246

A.A. Burtebayeva, G.K. Bekbusinova, G. Tazhbenova, S.A. Azylkanova, A. Kireyeva
ISSUES OF HARMONIZATION OF TAX AND CUSTOMS ADMINISTRATION IN THE EEU COUNTRIES....................262

A.E. Yeginbayeva, A.T. Karipova
METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF INDUSTRIAL PRODUCT....................273

B. Zhakupova, M. Toktarova, A. Ibrasheva, Sh. Nurgalieva, K. Satymbekova
RISK MANAGEMENT TACTICS AND STRATEGIC DIRECTIONS IN THE ENTERPRISE....................287

Zh. Imanbayeva, H. Kusainov, I. Azhaipova, G. Aldashova, A. Niyazbayeva
WAYS OF IMPLEMENTATION OF THE FINANCIAL PLANNING AND BUDGETING SYSTEM IN THE ENTERPRISE....................300

A.Zh. Ismailova, L.B. Alikulova, N.N. Nurmukhametov, A.N. Rakayeva, E.V. Zaugarova
IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF EVALUATION OF BUDGET INVESTMENT PROJECTS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN....................313

A. Kassimgazinova, D. Aiguzhinova, R. Sartova, K. Khassenova, G. Kenzhetayeva, D. Akhunova
THE IMPACT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT ON THE STRATEGIC STABILITY OF BUSINESS STRUCTURES.....................327

A.E. Kokenova, M.U. Beisenova, A.P. Shalbayeva, G.A. Maulenberdieva, R.N. Moldalieva
IMPROVING THE EFFICIENCY OF GRAIN PRODUCTION BY IMPROVING MANAGEMENT PROCESSES...................................343

A. Kulembayeva, Z. Basshieva, A. Nurgaliyeva, G. Mukina, G. Bayandina, B. Kuantkan
ANALYSIS OF THE INTELLECTUAL PROPERTY MARKET IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN...356

L.A. Maisigova, **Sh.U. Niyazbekova**, **B.Zh. Akimova**, **L.P. Moldashbayeva, B.A. Zhumatayeva**
IMPACT OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY ON THE FINANCIAL–BANKING SPHERE...376

Mariia Tepliuk
ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN THE DEST WORLD...389

Zh. Myrzabek, D. Amerzhanova, A. Zeinullina, L. Parimbekova, D. Akhmetova, V. Yesmagzam
WAYS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX..400

N.M. Sherimova, B.N. Isabekov, G.K. Demeuova, M.A. Tleubergenova, G.C. Beisembayeva, G.D. Bayandina
MECHANISM FOR MANAGING INNOVATIVE ACTIVITY OF BUSINESS STRUCTURES IN THE INDUSTRIAL SECTOR OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN..411

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see http://www.elsevier.com/publishingethics and http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see http://www.elsevier.com/postingpolicy), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check http://www.elsevier.com/editors/plagdetect.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will onh accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

http://www.bulletin–science.kz/index.php/en

Редакторы: *А. Ботанқызы, Р.Жәлиқызы, М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадырановой*

Подписано в печать 30.04.2022.

Формат 60х881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 2.

Национальная академия наук РК

050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19